

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG:

Főutca 132. sz.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

egész évre 4 frt
 fél évre 2 "
 3 hóra 1 "

Egyes szám ára 10 kr.

HALASI ÚJSÁG

TÁRSADALMI HETILAP.

KIADÓHIVATAL:

Főutca 132. sz.

HIRDETÉSEK DIJA:

Három hasábos petit sor 5 kr.

Kis Hirdetőkben egy szó 2 kr.

A hirdető fél nevével ellátott
 hirdetősekkel külön 30 kr.
 bélyegdíj fizetendő.

A nemzeti gyász alkalmából.

Valahányszor egy-egy nagy ember, a negyven év előtti korszak egy-egy késő maradványa kidől közülünk, mindannyiszor fölmerül a kérdés: lesz-e a ki helyét betöltse. S mindannyiszor az a válasz, hogy nem lesz. A jelen korszak, a mint már bevett szólással vált, meddő a nagy tehetségek dolgában. Azt mondják, van ennek valami természetszerű élettani oka, hogy, valamint nagy fák kidőlte után apró susnyók sarjadzanak föl, épen úgy történik az emberek közt is. De ez a hasonlítás igen erőltetettnek látszik. Azt hisszük, hogy a születések közt a nagy tehetség mindenkor képviselve van bizonyos arány szerint. Csakhogy a lángész úgy jelenik meg a népesség mérvéhez, mint az arany a kőzetben: egy gyűszűvel jut egy vékára. Ehhez járul még nálunk más körülmény is. Sok nagy tehetség van köznépünk közt, a mely nem nyeri meg a kellő kiművelést és így a nemzetre nézve értéktelen marad. Valóságos typicus alak Magyarországon a parlagon veszett genie; olyan ember, a ki lent maradt a közélet porában, holott nagy tehetségek nyomai látszanak meg rajta. Ki ne emlékeznék a jubászra, a ki írni olvasni nem tudott, hanem képes volt

bankót hamisítani; vagy egy másikra, a ki egyszerű bécsi bicskával bonyolult gépszerkezetet készített fából. Parasztversolók plane minden városban faluban találhatók. Mi lehetett volna mind-ezekből, ha megkapják a kellő kiműveltetést?! A mint hogy némelyikből lett is, mint pl. Kis György hírneves szobrászunkból, a ki 18 esztendő koráig libapásztor volt.

Ezekről mondá a költő, a magyar nemzetről szólván, hogy:

Szellemének országában
 Hány rejtett kincs és gyémánt van,
 De ezek maradnak ott lenni . . .

A társadalomnak kötelessége volna, mindenkinek megadni a kellő kiműveltetést s elvezetni legalább annyira, a honnét már a maga lábán tudjon tovább haladni. — A helyett azonban mit látunk országszerte? Megvannak az iskolák; egyes testületek, vagy az állam nagy költséggel felállítják s fenntartják azokat s még is az iskolázatlanok száma légio. Nem kell messze mennünk, csak nézzük a magunk városának példáját. Itt van egy minden kellekkel előggé felszerelt főiskola s 15.000 lakos közül jár bele (a helybeli tanulókat számítva) 50—60, tehát ezer közül alig 4.

A nagy halottnak, a kit a mult kedden tettek le az örök nyugalomra, szavajárása volt tanárkorában: „Ta-

nuljatok, mert emberre van szükség!” — Most sokkal inkább van szükség emberre, mint valaha. Mert a nemzeti haladás csak akkor válik igazán ténynyé, ha az értelmiség mind szélesebb kört foglal el a lakosságban. Őseink fegyverrel küzdöttek hazájuk boldogulásáért, de ennek a kora lejárt; a haza ügyét ma már csak tanulással mozdíthatjuk elő. A kard helyét a könyv foglalta el s a dárdánál hatalmasabb lett az író-toll. Ezekkel felfegyverkezve kell most a harcot folytatni az ellenség ellen. Mert a hódító is ily fegyverekkel tör ellenünk. A háboru most békés uton, a tudomány eszközeivel, hangyamunkával folyik ellenünk s mi lesz belőlünk, ha mi nem tudunk elője hasonló fegyverrel kiállni a sikra.

Csak szét kell nézni hazánkban, hogy belássuk, mennyire meghátráltak már soraink eddig is ez ujfajta háboruban. A közélet, tudomány, művészetek, ipar és kereskedés mezején jó részt idegen jövevények, vagy ezeknek maradvékai foglalják el a tért, idegen nevekkel találkozunk mindentütt. A magyar ember megmarad parasztnak, napszámosnak, s a társadalom kiváló helyeit, a nagy jövedelmet nyújtó keresetmódokat azok foglalják, el a kiket a haza földjéhez nem két sommi, a kik veszedelm idején s a megpróbáltatás

TÁRCZA.

Arany János családi élete.

Ifjú korában gyönyörű deli főúr volt Arany János, a miről kiki meggyőződhetik, ha egy pillantást vet az ő ifjúkori arczmására. Az ifjuság lángja s a költészet égető koblót, de ő még akkor alig érté meg a Múza hívó szavát. A vallások szent szeméremtűzénél érlelé a lelkében felfakadó tiszta érzelmeket, mignem felszállt előtte is a földgömböt termékenyítő szerelem napja. És Arany János ekkor kezdett azzá lenni, a mi megérté magát, s megindult a költő, mert isten mondá neki: Eredj! teremts örömeket és kinokat.

Ercsey Juliát látta a szerény környezetű és természetű Arany János, s ekkor támadt világosság lelke zürjében. A szerelem szentelő költővé Arany Jánost is. A legtisztább ábrándos szűz szerelem.

Ercsey Julia Szabolcsmogyó elsőrangú nemesi családja egyikének szülöttje volt. E család tagjai közül a magyar tudományos akadémia megalakulásakor már egy a tagok közé soroztatott. Egy másik Ercsey a tiszántuli kerület úrnöke, s mint én tudom, épen ez utóbbi volt az árva Ercsey Julia gyámja, ki a hájos s művelt húgot természetesen saját úri rangjához méltó férfinak szánta. A szép Julia nemcsak művelt volt, de a valódi műveltség ragyogó gyémántját egyszerű foglalatban is föl tudta fedezni, s erőlyos lélekkel is bírt. — hatalmas gyámja ellenére is Szabolcs egyszerű jegyzőjének nyújtani kezét.

Arany nagygyá lételenek titkáról is elmondhatjuk (de itt a nemesebb értelemben) Dumas a szavait: „Keresd a nőt!”

Nem mondom, hogy Ercsey Julia veté Arany keblébe a költői szikrát, ezt az ég veté oda, ki a költőt teremté. De azt állítom, hogy a nő magasztos szerelme tette őt a haza első költőjévé.

Arany imádatlalt szerető nőjét, leányát Juliát nem apai, hanem költői (mint költeményei is tanusítják) lelkesültséggel halmozá el s ennek halála után örök gyászba borult utána nagy költői szelleme.

Arany költő volt mint hazafi, mint férj, mint apa és mint nagyapa.

Én láttam sokszor, midőn egyetlen unokája az elhunyt Julia gyermeke a karoszekében ülő nagyapát fejétől lábai hegyéig csókolgatá, s ragyogó hizalgóseivel a nagyon korán redőkhöz vont homlokra egy-egy derült vonást varázsolt. A kis Szél Piroška, a kis unoka volt azon ragyogó csillag, ki az ifjú anya korán elhunytja miatt homályba borult látkört fel-felderíté a nagyszülők egén.

Csak természetes, ha most a nagy férfi halálakor sokan szeretnének közlebbi adatokat tudni azon nőről, ki virágzó ifjú korában (anná régi korban, mintegy 4 tized előtt, midőn még a kisvárosi jogyzó oly kis pontnak tekintetett, s egy kerületi úrnök húga a fénylő kisasszonyok közt tündöklött) a rangi elbirtolót lomoholyogva, emelkedett kohellé kezét nyújtott egy szegény ifjunak, kinek egyedüli gazdagnője szerető, nemosen érzi, becsületos szive volt. Kezét nyújtott mint házastárs, ő

nem hitvány kényelmet, hanem egy becsületos férjet választott inkább.

Aranyó nagyszerűn futotta meg hitvesi pályáját. A szerelem mokolygó virágai közt vezető ifjuságában az ég rótegeibe lebegni szerető költő. A forradalom zivatarában mint valódi hősnő tudta azt az alkalmatlan kutatók előtt rejtőgetni. Mint leányát gyászoló apát úgy vigasztalni, hogy saját könnyeit a megtört szívű anya elrejté, nehogy azzal amannak bánatát tetézzo. És mindezt, midőn a kedves férj testileg már csak rom volt. — Sok nő elmehetne Arany Jánoséhoz megtanulni tőle, hogy kell ápolni élettársát! A hű nő ápoló keze nyújtotta még évekig azon drága életet, melyre a sors csapásai oly súlyosan nehezültek. A természet már évek előtt kimondta a nagy költőre az enyészetet, a nő, ki egykor ifjan szerelemével költői lelket lehelt bele, agy korában gyöngéd női gondozásával még néhány évet tödött életéhez.

Egyik előkelő rokona Aranyónak, ki mindent elkövetett Aranyók összekelésének megakadályozására, s annak megtörténte után az ifjú párt rokonságából is kisorozá, későbbi években Budapestén mint nagy hivatalnok élt. Aranyék is ott laktak már akkor. A büszke rokon felkeresé őket s a köztisztlettel környezett költőnek rokoni szeretetét kórta. Arany nyájasan fogadta lakásán a nagyszágos sógort, de azt soha meg nem látogatta. Aranyó barátjának a megtört bácsiakat vigasztalta aztán, férje helyett is egy-egy látogatással.

Karaes Torész.

napjaiban ép úgy elpárolognak ismét, mint a hogy idejöttek.

A magyar nemzet csak négyszáz esztendővel ezelőtt is nagy volt és hatalmas; ma kicsiny és gyöngé. Mi volt a régi Magyarország nagyságának és hatalmának titka? Az, hogy akkor a magyar ember a legkülönb volt az egész világon abban a mesterségben, mely akkor a nemzetek fölényét biztosítja: t. i. a fegyverfogás és hadakozásban. Ma nem ez biztosítja a nemzetek fölényét, hanem a tudomány és művelődés. S elmondhatjuk-e most, hogy népünk tudomány és ismeretek tekintetében legkülönb az egész világon? Épen ellenkezőleg. E részben nagyon is az utolsók közt állunk. Ez magyarázza meg azt, hogy nemzetünk, mely hajdan a fél Európának parancsolt, most oly alárendelt helyzetet foglal el a többi népek sorában.

Az ország dolgát sokan „inlézik” mindenütt s nálunk is. Nincs oly összejövetel sem kaszinóban vagy körben, sem kovácsműhelyben vagy malom alatt, hogy ez a tárgy elő ne fordulna. Magyar ember már megszokta nagyot busulni a haza sorsán, — mikor ráér. Szeretne is segíteni rajta, ha tudna. Csakhogy közembernek nem adatik belemarkolni a kormánykerékbe; tehát csak úgy szóval: „teszi a törvényt.” Pedig ez nem sokat ér, mert eszéledni kellene a helyett, hogy beszélünk. Van arra mód, hogy közönséges halandó is tényleg befolyjon nemzete sorsának és jövőjének intőzésébe. Mindenkinnek van erre annyi befolyása, a mennyi egy embert épen megillet. Kikereshet vagy javíthat a közállapotokon egy emberre valót. Attól függ ez, hogy milyen maradékot nevel a jövőnek maga helyett. Ha különbet nevel, mint a minő maga volt, akkor megtette kötelességét s nyugodt öntudattal térhet meg őseihez.

Arany János meghalt.

E megdöbbentő gyászhir érkezett e héten az ország fővárosából. Arany János, a nemzet legnagyobb költője, a magyar geniusnak az irodalom terén legkiválóbb képviselője nincs többé. Lesújtó csapás érte a magyar nemzetet ez egyik legjobb és legnagyobb fiának halálával. Azon dicő korszakból, mely nagy szellemekkel oly bőkezűen ajándékozta meg nemzetünket, mely egy Széchenyit, Kossuthot, Deákot, Eötvöst, Petőfit, Aranyt, Jókait szült, alig van már egy-két élő emléke. A nagy férfiak korszakára törpe utódok nemzedéke következett, kik föl sem bírják többé emelni azt a zászlót, melyet amazok oly fennen lobogtattak. A kik közülök fennmaradtak még, úgy tekintünk rájuk, mint óriásokra, mint egy esoda-kor szülötteire, a minők nem támadnak többé. S midőn egy-egy kidől, ijedve nézünk szét, hogy imo nem sokára magunk maradunk és nincs sehol senki, a ki a nagyok és dicők nyomdokába lépjen.

Arany János okt. 22-én vasárnap 12 órakor halt meg. 66 évet élt, tehát még nem

volt oly idős, hogy munkásságának folytatása várható ne lett volna. 1878. őszén kapta meg először a tüdőhurutot, mely a sirba vitte. Azóta folyton betegeskedett. Nyaranta még csak megvolt; ilyenkor a Margitszigetre költözött ki lakni, mely kiválóan kedvelt tartózkodó helye volt, de télen sokat szenvedett; órákig tartó köhögés fogta el, azonkívül régi májbaja kiújult s látása és hallása meggyengült.

Az idén is a Margitszigeten nyaralt, honnét egészen felüdülve tért vissza az őszszel. Déllelőttként, napos verőfényes időben gyakran sétálgatott a dunaparton, egyedül, vagy unokája társaságában. Október 9-én volt kint utolszor s ekkor annyira meghűtötte magát, hogy baja egész erővel vissza tért s azután a betegség rohamosan orót vett rajta. Október 21-én szombaton még olvastatott magának a hírlapokból, vasárnap reggel is fölkel, sőt pipára gyújtott, de már délfelé erős köhögés fogta el. Fia volt mellette s kérte jöjjen be a hálószobába. „Hisz akkor nem tart 4—5 óráig sem,” mondá halk hangon és összerogyott. Ez volt utolsó szava. Mire bevitték már halva volt.

A gyászhir villámgyorsasággal terjedt el vasárnap a fővárosban. A rokonok és ismerősök siottak részvételeket a megszorodott család előtt kifejezni. A királytól és királynőtől szintén érkezett részvét távirat, szintűgy a miniszterelnöktől, a főváros hatóságától stb.

A költő holttestét hétfőn délelőtt az akadémia oszlopcsarnokában közszemlére helyezték ki; itt feküdtek ravatalon Toldy, Deák és Csongery is. A főváros a költő síremlékére 1000 frtot szavazott meg. A temetés költségeit az akadémia akarta viselni, de a költő családja nem fogadta el ezt s azért az akadémia 1000 frtot szavazott meg a költőnek emelendő érez szoborra. Erre a fővárosi hírlapok szintén gyűjtést indítottak, mely eddig is szép eredményt mutat föl.

Arany János 1816-ban született Nagy-Szalontán a hajdúvárosok egyikében. Szülei szegény emberek voltak; atyja Arany György egy kis bogárhátú viskónak s valami kevés földnek volt tulajdonosa. Mind atyja, mind anyja már öreg emberek voltak, midőn s fiók született. Szegény sorsuk daczára, mivel Jánosban szép tehetség jeleit látták, taníttatták őt a szalontai kis gimnáziumban, honnét a fiú Debreczenbe került. Már szalontai diák korában verselgetett s Debreczenben is folytatta ezt, úgy hogy tanárai sokat tartottak a tehetséges fiatal emberre. Szegény sorsa azonban arra kényszeríté, hogy egy időre felhagyjon a tanulással s azért egy évre kiment tanítónak Kis-Újszállásra, a hol akkor Török Pál jelenlegi szuperintendens volt a rektor. Itt Arany sokat tanult s midőn egy év múlva visszatért Debreczenbe tanulmányait folytatandó, feje már tele volt ábrándos tervekkel s nagy reményekkel. Festő vagy szobrász szeretett volna lenni, vagy olyan pályán működni, a hol hírt, dicsőséget szerezhethet. Egyszerre csak tanárai nagy bámulatára kilépett az iskolából s színésznek csapott fel. E pályán sok nyomort szenvedett s végre is Szathmárról gyalog, zsebében 1 húszassal indult haza Szalontára. Anyja már ekkor meghalt; atyja megvakult s így ő ellátározta, hogy gyámola lesz és otthon marad. Először tanító, majd városi írnok lett; később jegyzőnek választották. Ez állomásban lépett föl először mint író, kezdetben egy népies elbeszéléssel, majd az „Elvesztett Alkotmány” című ismert művével, mely utóbbi pályadíjat nyert. A közfigyelmet azonban „Toldy”-val vontá magára, melynek megjelente után Petőfi lelkesülten üdvözölé az új pályatársat. Szalontáról a forradalom után N.-Kőrösre került tanárnak, majd később mint akadémiai titkár Budapestre költözött, hol az akadémia palatájában volt lakása.

Azóta egész sorát alkotá a klasszikus műveknek, melyek egytől egyig a magyar irodalom remekei közé tartoznak. Egyik nagyobb művét Toldyt csak a múlt években fejező be, midőn azzal lepte meg a közönséget, hogy a mű hiányzó közép részét közölte. Mint mondják, most, hátrahagyott iratai között szintén sok nagybecsű dolgozat maradt, így a szintén

esonka „Buda Halála”-nak folytatása, melynek címe „Csaba Királyfi.” Ebből egy töredék összes versei közt már meg is jelent e czímen: „Előhang Csabához.”

A boldogultnak hült tetemeit e hó 24-én kedden tették le örök nyugalomra a kerepesi uti temetőbe Vörösmarty sirja mellé. A temetés imponans volt, méltó a nagy halott névéhez. Az akadémia előcsarnokában egybegyűltek a kormány, a főváros s a tudományos és irodalmi intézetek képviselői. Török Pál szuperintendens mondta a gyászbeszédet; utána Szász Károly, majd Gyulai Pál szóltak. A lánchid előtti téren s az utczákon, merre a menet elvonult, százezerré menő néptömeg gyűlt össze. Az elhunyt sirja fölé rövid időn nagyszerű mauzóleumot emelnek.

Arany Jánosnak, neje Eressey Juliánna, kivel 42 évet töltött boldog házasságban és egy fia maradt: Arany László, ki jelenleg a magyar földhitelintézet igazgatója. 1866-ban elhunyt leányának Juliánnának, ki Szél Kálmán n.-szalontai pap felesége volt, egy leánya maradt: Piroska, kit szintén Aranyék neveltek föl.

A költő családi viszonyairól levén szó, megemlítjük még itt, mint kevésbé ismert adatot, hogy Arany János családja, bár az ő szülei már teljesen szegény emberek voltak, valaha jobb sorsot is látott. A biharmegyei levéltár adatai szerint Arany Ferencz és Arany György szalontai hajdúkat, kik az erdélyi fejedelmek hadai közt vitézkedtek, Bethlen Gábor nemességre emelte. Később azonban a Bethlen által kiadott nemes levelek a német uralkodók alatt érvényteleneknek nyilvánították s így maradt az Arany család, ősei érdemei daczára, közrendben. Erre vonatkozik a költő egy tréfas versében-éneke passus: „Kutyabőröm nem hiányzott, De hibás volt dátuma” stb.

A nemzeti gyászban osztozandó, a halasi főiskola Arany János elhunytá alkalmából vasárnap, e hó 29-án délelőtt 10 órakor gyásztűnnapot rendez az iskolaépület nagytermében. Ez tűnnap sorrendje a következő lesz:

1. Megnyitó beszéd az egyház világi elnöke által.
2. Gyászdal. Előadja a főiskolai énekkar.
3. Papp Mihály az irodalom történet tanára emlékbeszédet tart a boldogult fölött.
4. A dalnok búja Arany Jánosról. Szavalja Müller János VIII. oszt. tanuló.
5. Gyászdal. Előadja a főiskolai énekkar.

A főiskola külsőleg is kifejezte gyászát a nagy halott fölött. Kedden reggel óta, midőn a halálhír híre hozzánk eljutott, az iskolaépületeken gyászbalogók lengenek. Azonkívül az egyház elnöksége a következő részvétiratot intézte a boldogult özvegyéhez:

„Nagyságos asszony! Azon az egész országot gyászba borító hír, hogy a magyar nemzet legnagyobb költője Arany János elhunyt, minket is gyászba borított. Mélyen érezzük az alig felfogható veszteséget, mely irodalmunkat, nemzetünket, de különösen mélyen tisztelt Nagyságodat és szeretteit sújtja! E veszteség őrzete ösztönöz bennünket, hogy Nagyságod előtt részvételünket iskolai kormányzó testületeink tanári karunk és intézetünk nevében kifejezzük. Enyhítse Nagyságod és szeretteinek mély fájdalmát azon tudat, hogy e fájdalomban az egész haza osztozik. Mély tisztelettel vagyunk Nagyságodnak alázatos szolgálói.” Aláírva az egyház két elnöke.

Szobrot Arany Jánosnak!

Az egész országban mozgalom indult meg az iránt, hogy Arany Jánosnak a főváros egyik kiváló pontján érez-szobrot állítsanak. Városunk közönségének sem szabad távol maradni e mozgalomtól. Ha a Petőfi-szobor alapítókéjéhez mi járultunk mint első adományainkkal, itt sem lehet elmaradnunk. Felszólítjuk ezennel a város közönségét adakozásra. Addig, a míg az országos szobor-bizottság megalakul, a hegyülendő pénzeket a helybeli

takarékpenztárban helyezzük el, az adományokat pedig lapunkban nyugtázni fogjuk. Az adakozást részünkről ezennel megkezdjük. A „Halasi Ujság“ szerkesztősége 2 frt.

Községi ügyek.

A városi képviselőtestület vasárnap, a hó 22-én a polgármester elnöke alatt rendkívüli közgyűlést tartott. A gyűlésnek két tárgya volt, t. i. a csatornák ügye és a helyben állomásozó katonaság visszarendelése felőli határozat.

Az első ügyre vonatkozólag a főjegyző felolvasta a min. biztos ismert rendeletét, a mely szerint a város védelmére készült 14 csatorna közül 11 még a hó folytában betemetendő, s a rendelet ellen csak birtokon kívüli felebbezésnek van helye. A gyűlés többek felszólalása után azt határozta, hogy a min. biztos rendelete, mint törvénybe ütköző fölebbeztetik, s egyszersmind a közgyűlés az előljáróságért a rendelet végre nem hajtásából netán rá háruló felelősséget minden tekintetben magára vállalva, a rendelettel szemben tiltja a polgármestert attól, hogy az 1810—1816. években keletkezett csatornákat betömésse; az ellen azonban, hogy az 1870/2 években készült csatornák a min. biztos rendelete szerint bohuzassanak, a közgyűlésnek kifogása nincs, s e tekintetben felhatalmazatik a polgármester, hogy a szükséges kiadásokat (számadás terhe mellett) ideiglenes kölcsönnel fedezze. — Azonkívül kimondja a közgyűlés, hogy ez ügyben a közmunka- és közlekedés-ügyi miniszterhez a felelősséggel egyidejűleg emlékiratot intéz, melyet az illető helyen egy küldöttség fog átnyújtani. E küldöttség tagjai Vári Szabó István polgármester, id. Gál Lajos és Zsöny Mór.

Az emlékirat és a felelősség rövid időn elkészítetvén, a küldöttség a héten, kedden Budapestre utazott. Az emlékiratot alább közöljük. A felelősség, mely a miniszteri biztosnál terjesztetik a közlekedési miniszterhez, ugyanazon érveket tartalmazza, mint az emlékirat.

A vasárnapi közgyűlés másik tárgya volt a katonaság visszavonatása felől intézkedni. Erre vonatkozólag felolvastatták az alispánnak azon leirata, melyről már szoltunk, s mely határozott választ kér affelől, hogy Halason maradjanak-e a katonák, vagy sem. Erre vonatkozólag a közgyűlés egyhangulag kimondja, hogy mivel oly körülmények, melyek a katonaság tovább itt tartását szükségessé tennék, fenn nem forognak, a katonaság a városból eltávolítandó.

Végül a polgármester még bejelenté, hogy három elhalt virilis helyőbe a következő pótlagok hivattak be: Baur S. János, Molnár K. János és Gózon István. Ezzel a gyűlés véget ért.

A miniszterhez felterjesztett memorandum a dolgok állását előadván, mindenképpel törvénytelennek állítja a miniszteri biztos kiküldetését. Erre vonatkozólag a következőket mondja:

A közmunka miniszter a min. biztos kiküldetésének törvényes alapjául az 1871. évi 40. t. cz. 30. §-ára hivatkozik.

Az 1871. évi 40. t. cz. egész terjedelmében a gátrendőrök iránti intézkedést, különösen a gátrendszerbe fogott folyamradások által okozható gátszakadások s onból kifolyó egyéb veszélyek és károsodások elhárítása iránti intézkedéseket tartalmazza, s a 31. §-ban a folyamradások által okozott vagy okozható rendkívüli veszélyek elhárítása szempontjából fel van ugyan a miniszter hatalmazva arra, hogy miniszteri biztost küldjön ki, de csak úgy, ha a beérkező jelentések alapján valamely különösen veszélyeztetett helyre annak kiküldetését szükségesnek látja, vagy ha valamely társulat ilyennek kiküldetéséért folyamodik.

Már pedig a mi logjobb tudomásunk és meggyőződésünk szerint a miniszteri biztos kiküldetésére okul szolgálható fontabb körü-

mények közül ez idő szerint egyetlen egy se létezik, sőt reánk nézve nem is létezhetik, mert

1) árvészély — hála az égnek — ez évben a Tisza vidékét tán nem fenyegette, köztudomású dolog lévén, hogy a Duna és Tisza folyók vizállása emberemlékezetet meghaladó idők óta oly alant nem volt, mint épen a miniszteri biztost kinevező miniszteri intézkedés keletkezésékor, a miből következik

2) hogy semmiféle súlyos veszélyt jelző jelentések a miniszteriumhoz semmiféle felügyelő közvegektől be nem érkezhettek.

3) Miniszteri biztos kinevezéseért tudomásunk szerint egyetlen tisztai vizszabályozó társulat sem folyamodott, és végül

4) Halas és vidéke eddigelé egyetlen vizszabályozó társulat körületebe sem tartozván, s a vizek kiáradása ellen emelt egy talpalatnyi gáttal sem bírván, reá a gátrendőrösről intézkedő 1871. év 40. t. cz. egyetlen §-a sem alkalmazható.

De valamint a vidékünkön Csongrád megye és Szeged felé törekvő vizek levezetését közvetítő csatornák betömése végett miniszteri biztos kiküldése semmi törvényben nem gyökerezik; épen úgy nem törvényes és jogos a miniszteri biztos ur azon eljárása, mely szerint 14 csatornánk közül 11-et azonnal betöméni rendel, három fölött pedig a Damokles kardot kihuzva tartani jónak látja.

Ugyanis városunktól kezdve kelet felé egész Harka pusztáig kiépített 1—11-ig levezető minden csatornánk a törvényes létezésnek mindazon kellékeivel bír, melyekkel hazánkban bárhol található s bármilyen ilyeszerű csatornának birni kell és birni lehet, mit is a következőkben röviden körvonalazva van szorosonk mély tisztelettel előadni:

Halas város birája és tanácsa az A) alatti szerint 1809. december 4-én kelt s a nádori alkapitányhoz intézett kérelem-levéiben a Jász-Kun hármaskörletiek intézkedését kéri ellátásukra azon veszélyeknek, melyek a nevezett év folytán a rendkívüli esőzés által szerfelett megáradt városalatti halastó által épületekben és a közegészségben okoztattak.

A Jász-Kun körletiek 1809. december 19-én tartott közgyűlése A) alatt olvasható 1461. sz. végzésével jelentéstől kötelezettségével Bodokovich Lőrincz körleteli mérnököt küldi ki evégett, hogy a veszedelembe pótványosságokat megvizsgálván, azokat libellálja s a libellához képest a város előljárói által a vizlevezetésre hathatós rendeltetéseket tétessen.

Bodokovich Lőrincz 1810. Szt.-Györgyhava 9-ikről kelt A) alatt esotolt jelentésében előadja, hogy márczius 6—9-ig 617 napánálmal létesített vizórvágáson a város alatti Nagytó vizét, a Sóstó és Járószékbe hozsátotta, mely jelentés a Jász-Kun körletiek 1810. évi május 10-én tartott közgyűlésen felolvastatván, tudomásul vétetett és jóváhagyatott.

Az 1816-ik évi rendkívüli esőzésok által felszaporodott vizek még az 1810-ikéinél is súlyosabb esapásokkal látogatták meg városunk lakosságát, a midőn az épületekben, gabonakészletben, őszi vetésben és lábas jószágokban összesen az akkori felszámítás szerint 312,228 frt kárt vallottak a lakosok, dacára annak, hogy a városi Nagytóból a Sóstóba és Járószékbe a Bodokovich által ásotott csatornán a viz által folyhatott.

Ily körülmények között az 1810-ben kiásott csatorna elégtelonnek bizonyulván a város akkori előljárói 1810. február 24-én kelt levelökben időgen szakértőül Maróthy Antal Mátyás camerális mérnököt, (valószínűleg a Ferencz-csatorna mérnökét) hívták meg, ki is 1816. márczius 8-án bizonyítványt adott az előljáróságoknak arról — a bizonyítvány C) alatt mellőköltetik, — hogy a Járószékbe a viz az általa tervezett s a miniszteri biztos ur által 3—11 számmal jelölt csatornán a város alatti viz Harka pusztáig, s innen a harkai birtokos földes ur kikérendő beleegyezése alapján tovább a veszély nélkül olvezethető.

Maróthy Antal Mátyás kamarni mérnök bizonyítványa, illetőleg előmunkálata alapján

Bedokovich Lőrincz körleteli mérnök és lasonnevű fia a csatornák kiásatására kiküldetvén, jelentésüket 1816. évi pünkösdi hava 26-án a kerületeknek bemutatják. A kerületek pedig, a D) alatti szerint, 1816. évi július 1. napján tartott közgyűlésükben 1216. sz. alatti végzésökkel a jelentés szerint végrehajtott lecsapolásokat jóváhagyták s a harkai csatornát illetőleg a földesuraságok beleegyezését kikérendőnek nyilvánítták.

Halas város tanácsa 1816. augusztus 9-éről kelt E) alatti körölmö felhívja a Jász-Kun kerületek közgyűlését, hogy a Harka pusztán létesítendő csatornára vonatkozó engedélyt a harkai földes urtól a kerületek közönsége eszközölje ki, mit a kerületek 1816. évi szeptember 3-án tartott közgyűlése 1614. számú végzésével el is határoz, ha a tulajdonost Halas előljárósága mognovezi, mit az előljáróság 1816. szeptember 22-éről kelt levelében teljesít is, tudósítván a körleteli főjegyzőt, hogy Harka az idő szerinti birtokosa mtga. gróf Wartensleben Károly Oszglóden vagy Gyöngyöson lakik.

Ezen itt röviden körvonalazott, s levéltárunkban eredetiben meglévő, ide mellőkölt okmányok alapján, joggal merjük állítani, hogy a városi Nagytótol Harka pusztáig terjedő összes vizvezető árkaink, illetőleg csatornáink, melyeket a miniszteri biztos ur mint törvénytelen árkolásokat önhatalmilag betöméni rendel, mint a törvényes fölöttes hatóság tudta) beleegyezése és jóváhagyása mellett hivatalos szakközvegek közreműködésével létrehozott oly vízművek, melyek a fenállhatásnak minden közpözhető és kívánható törvényszerűségével bírván, sem a miniszteri biztos, sem más akárki által törvény és örökönny jogszórtás nélkül meg nem támadhatók, annyival kevésbé meg nem semmisíthetők; még azért is mert 1816. óta fennálló csatornáink a vizet Szeged érintése, tehát annak veszélyeztetése nélkül vezetik a Maty érbe és mert csatornáink fennállása ellen az alsóbb községek soha fel nem szólaltak, vögre mert azok a Pest megye által törvényhatóságilag helyesnek elismert 1880-ban Komolka József kir. tórkópósz által készített tórkópon is felvéve vannak, annak jelölől, hogy törvényesek, sőt úgy a m. kir. államépítészeti hivatal, mint a megye alispánja által — kérdős esetén — mint ilyenek tekintettek.

Mindczok alapján felelősségtelenségüknek, — miniszteri biztos urhoz beotolt másolatát F. alatt mellőköelve, mely tisztelettel esodozunk nagymóltóságod előtt, miszerőnt Jankovich Miklós urat, miniszteri biztossá kinevező 21,544. sz. miniszteri intézkedést, mint reánk nézve sérelmet visszavonni s a nevezett miniszteri biztos urnak törvényes csatornáink betömését elrendelő 16. sz. rendeltetést érvénytelennek nyilvánítaní s a betöméti munkálatok eszközlését hatítani s munkát s városunk egyetemes lakosságát alkotmányos és törvényes jogaink jogos élvezésében megvédni s e célból az iratokat miniszteri biztos urtól mielőbb felkivánni s őt a teendőik iránt utasítani kegyesen méltóztassék.

Kelt Halason, 1882. év október hó 22-én tartott képviselői közülésünkön Halas város képviselő testülete nevében.

A HÉT TÖRTÉNETE.

A delegátók alakuló ülésében szordán beterjesztetett a jövő évi közönségi költségvetés. E szerint a szükséglet főösszege 99,901,768 frt. Ebből Magyarországra osik 31,897,418 frt. — Ezenfelöl vannak a Bosznia-Hercegovinára való költségek, melyekből Magyarországra osik 2,822,232 frt.

Merénylet a szerb király ellen. Milán szerb király ellen merényletet követett el egy Markovics Jefromné Dimios Ilona nevű asszony. Midőn a király hosszabb távollét után okt. 23-án Belgrádba vissza érkezett, óriási néptömeg gyűlt össze érkezésekor a dunai hajóállomás előtt. A király nejével együtt a hajórol a templomba ment, hol istoni tisztelet volt tartandó a megérkezés alkalmából. Midőn a

szerb uralkodó épen a templom küszöbéhez ért, a nevezett Markovicné egy oszlop megöl előlépve, hosszú bő köpönyöt széllyel vetette s a revolverrel kétszer rálőtt a királyra. Még többször is akart löni, de a körülállók megakadályozták ebbeli szándékában. A merénylet rögtön elfogták s minthogy a néptömeg bántalmazni akarta, katonai és rendőri fedezet alatt kísérték a börtönbe. Markovicné férje Markovics József alezredes volt a szerb hadseregben, de 4 hónappal ezelőtt egy összeküvés miatt, melynek czélja volt Milán királyt trónjától megfosztani, elítéltetett s nem rég fűbe lőtték. Markovicné azóta magába zárkózott visszavonult életet élt, midőn férje halála volt itélve, kegyelemért akart folyamodni a királyhoz, de ez maga elé sem bocsátá, azt mondván, hogy összeküvés számára nincs kegyelme. Az uszony úgy látszik, hogy férje haláláért bosszúból akarta a királyt megölni. Mielőtt a revolvert rásütötte volna, így szólt a királynak: „Kutya! add ide életedet a férjem ölébe!” Markovicné még aznap kihaltaták s ő kijelenté, hogy szándékát nem közölte senkivel s csupán személyes bosszúból tört a király élete ellen, ki férjét ártatlanul kivégeztette.

H I R E K.

— A dalárdának mult vasárnap tartott közgyűlésén, mely a multkor választott elnök, Péter Dónes elnöklété alatt folyt le, az egyesület tisztikara a következőleg alakított meg: alelnök Martinyi József, pénztárnok Stimákovits István, főkarnester Balogh László, alkarnester Pipis Sándor, jegyző Péter Kálmán. Választmányi tagoknak megválasztottak: a pártolók közül dr. Dobó Menyhért és dr. Babó Mihály; a működő tagok közül Pethő József, Bényák Pál, Székér Pál, Kmett Imre és Hodossy Géza. Tiszteletbeli tagoknak megválasztottak: Vári Szabó István polgármester és Simonfi Béla budapesti zenetanár. — A dalárda szombaton, november 4-én dalostályt rendez, melynek tiszta jövedelme Arauy János szobrára fog fordíttatni.

— Vallás elleni kihágás. A mult szeptember hó 23-án, a zsidó templomban isteni tisztelet alkalmával Ganz Gyula kereskedő segéd botrányt okozott. Épen a halottak emlékéért imádkoztak, midőn izr. szokás szerint a közönség egy része a templom ajtajában kívül állva vett részt az imában. Ganz Gyula pajkoságból egy oda közel levő pocolyába belevágott egy papucset s ezzel az imádkozókat szótrezentette. A dolog följelentvén, a helybeli járásbírószág Ganz Gyulát e héten vallás elleni kihágás miatt 15 frt pénzbírságra, vagy nem fizethetés esetén 2 napi fogházra, és a 11 frtnyi ügyvédi és tanúdíjak megfizetésére ítélte. A vádlott fölebbezést jelentett be.

— Katonák garázdálkodása. Vasárnap este 8 órakor Csikós Béni és Csikós Antal legények Bertha Istvánné kocsmájából hazafelé indultak, midőn utközben egy vadász őrmester, valamint Vidovics József nevű kovács társaságában megtámadta őket. A katona szuronnyal ment a legényeknek s megsebesíté őket és ruhájokat összevagdalta. A megtámadottak bezuhantak Csikós Sándor házához; a katonák már akkor többhédmagokkal követtek őket, s kapit befeszítették, rudját eltörték, az ablakot romántól ogyítt beverték, az udvaron kifeszített ruhaszárító köteleket összevagdalták; úgy, hogy Csikós Sándornak 10 frtnál több a kára. A lárma oda ment Bertha Istvánt szüntőn megtámadták és megsebesíték. — Csütörtökön ismét 6 katona a Darányi-féle kocsmában garázdálkodott. Este 9 órakor részegen oda mentek s pálinkát követelték a kocsmárosától, az azonban, minthogy városi rendelet értelmében a kocsmát 9 órakor be kell zárni, nem adott nekik, sőt az ajtót be is zárta előttük. A katonák erre kivont oldalgyövevel handabandáztak az utcán s az ajtót össze-

vagdalták. Mind e kihágásokról a vadász század kapitánya értesítettet.

— Agyonlőtt cigányleány. E hó 16-án több vasuti munkás revolverrel lövöldözött az állomás közelében. Valami eltövedt golyó egy ott szaladgáló 6 éves kis cigányleányba fúródott, minek következtében a gyermek e hó 21-én meghalt. A boncolás kideríté, hogy a golyó a gerincoszlop mellett a jobb vese táján hatolt be s a beleket is megsérté. A leányt Rostás Teréznek hitták. A lövöldöző vasuti munkások kilétét eddig nem sikerült kideríteni.

— „A zsidókérdéshez“ Ily czimű cikkekünkre több rendbeli felvilágosítást kaptunk a héten. Ezek nyomán följegyezzük, hogy a helybeli Hofmeister testvérek czég fizeteli könyveit és levelezéseit már 1864. óta magyarul viszi; szintugy Práger Lipót és Schön Mór és társa is üzletök fennállása óta.

K Ö Z G A Z D A S Á G.

Baromfi kivitel vidékünkrol.

Magyarországból nagymennyiségű baromfi s annak mellék terményeit: tollat és tojást szállítanak ki külföldre, főleg Ausztriába. Így a mult évben csak magába Ausztriába kivitték Magyarországból 1,820,400 frt ára baromfi, 988,749 frt ára tollat, 255,388 frt ára tojást.

Hazánkban a legnagyobb baromfi kiviteli helyek Főlegyháza, Kecskemét és Szőreg. Így egyedül tavaly november hóban feladatott Főlegyháza vasuti állomáson külföldi kivitelre; 1996 pulyka, 22,580 kacsa, 48,540 csirke 40,500 frt értékben; továbbá 81,934 kgr. leölt lud 66,760 frt értékben; összesen tehát 107,260 frt értékben. Ugyane hóban Kecskeméten feladatott 62,737 kgr. leölt ludhus 25,407 frt értékben és leölt másféle baromfi 19,712 kgr. 9020 frt értékben, összesen tehát 34,427 frt. Végre ugyancsak tavaly november hóban Szőregen feladatott 9602 leölt lud 49,968 kgr. súlyban és 20,157 frt értékben. E három állomásról november hóban összesen kivitetett baromfi 170,844 frt, maguk a felek által bevallott értékben. Ezt megközelíti, sőt majdnem eléri a december havi kivitel, mely következő volt:

Kecskemétről szállított	
Ausztriába	104,474 kgr. 42,992 frt ért.
Németországba	31,235 " 16,980 " "
Ausztriába	27 drb. 80 " "
Németországba	798 " 1,210 " "
Főlegyházáról szállított	
Ausztriába	82,141 kgr. 56,453 " "
Szőregről szállított	
Ausztriába	2,938 " 1,640 " "
"	12,744 drb. 44,540 " "

Összesen tehát: 163,805 frt ért.

A baromfi tenyésztésre a három főurkodó állomás, t. i. Főlegyháza, Kecskemét és Szőreg közül egyik sem alkalmasab, mint Halas. Nálunk főleg a vízi szárnyasok s ezek közt az annyira kapós lud tenyésztésére van kiváló alkalom a város mellett s több helyt a határban található vizállásokon. A baromfi kivitelnek Halas előreláthatólag nagy forgalmi pontja leend, miholt a vasút megnyílik, s azért sietünk e termelési ágra a közönség figyelmét felhívni.

TERMÉNYEK ÁRA.

	Budapestben.	Halason.
	okt. 26.	okt. 28.
Béza	100 kiló 9 frt 60 kr.	100 liter 6.50—7 frtlig
Réze	" 7 frt 15 kr.	" 4 frt 80 kr.
Kukorica	" 8 frt 32 kr.	zakkja 1 frt -- kr.
Árpa	" 8 frt 32 kr.	100 liter 3 frt 60 kr.
Zab	" 6 frt 5 kr.	" 2 frt 40 kr.
Kétee	" 5 frt 90 kr.	" 3 frt 80 kr.

Egyéb termények Budapest, október 26.
Heremag: 50—51 frt. Repeseolaj: 36 frt — kr. Diabonószir: 76 frt 50 kr. Szalonna szárlított I. rendű: — — szárlított városi: 72 frt — kr. Füstölt: 80 frt. Olvasott faggyú: 54 frt. Víz: 124—126 frt. Hajmész 34 frt — kr. (Mind 100 kilógrammanként.)

Halas, 1863. Nyomatott Práger Ferenchezél.

Külső nyelvi díjazásokról okt. 20. Magyarországi vén, nehéz sártós kilogrammja 57—58 kr., fiatal nehéz 60—60 1/2 kr., könnyű 60—61 kr. Szerzett nehéz 56—57 kr., könnyű 59 kr. Oláhországi 58—61 kr., szerbiai 58—61 1/2 kr. Életsuly: páronként 45 kilógr., s szoufellel 4 1/2-os levonás.

Korda Imre,
felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos.

Hirdetések.

Italmérés bérbeadása.

Babó László Halas város italméresi-jogának bérlője alhaszonbérbe kiadja a városi nagyvendéglőt, továbbá a kőkúti csárdát 10 hold földdel és az italm.-jog haszonélvezetével 3 évre. Végre **Tajó és Bodoglár pusztán** az italok mérését szintén 3 évre alhaszonbérbe kiadja. Bérleni kívánók értekezhetnek Babó Lászlóval saját házában.

Jelentés.

Van szerencsém az érdemes közönségnek tisztelettel jelenteni, hogy nov. 1-jön tanfolyamot nyitok a szépirásban, német- és francia nyelvben és könyvtelben. Két évtizeden át eredményesnek bizonyult tanmód birtokában lévén, azon kellemes helyzetben vagyok az érdekelt feleket arról biztosíthatni, hogy a német vagy magyar gyors-szépirást 12—24, a kalligráfiát 24—48 tanóra alatt, egészen irástudatlannak 48 tanóra alatt, az egyszerű és kettős könyvtelt 15—30, a német- vagy francia nyelvet 86 tanóra alatt a tanuló szorgalom kifejtése mellett megtanítom. Az órák és díj fölött az illetővel egyezkedem. — Továbbá reggel 7—8, d. e. 11—12 és d. u. 1—2 órakor előadást tartok úzv. Kurka Ferenchezél levő tanodámban az említett tantárgyakból gymn. és elemi tanulóknak, mindig főszult fektetvén az illető iskolai tantárgyakban előkészítésére és azoknak ismételtetésére. Ezekre nézve a havi tandíj: ha három órát vesznek hetenkint 3 frt, ha 4 órát — négy forint s. i. t. Az esti tanfolyamra felvétetnek felnőttek kor és nem különbség nélkül, azonban külön órákban. Értekezhetni velem az izr. iskolában d. e. 8—11, d. u. 2—4 órakor.

Weisz Jakab tanító.

Eladó ház.

Néhai **Zseny Sándor örökös** Halason a főutcán fekvő házukat, 1157 négyszög öl telekkel együtt **örök áron eladják.**

Az eladás feltételei megtudhatók **Szathmáry Sándor** tanárnál helyben.